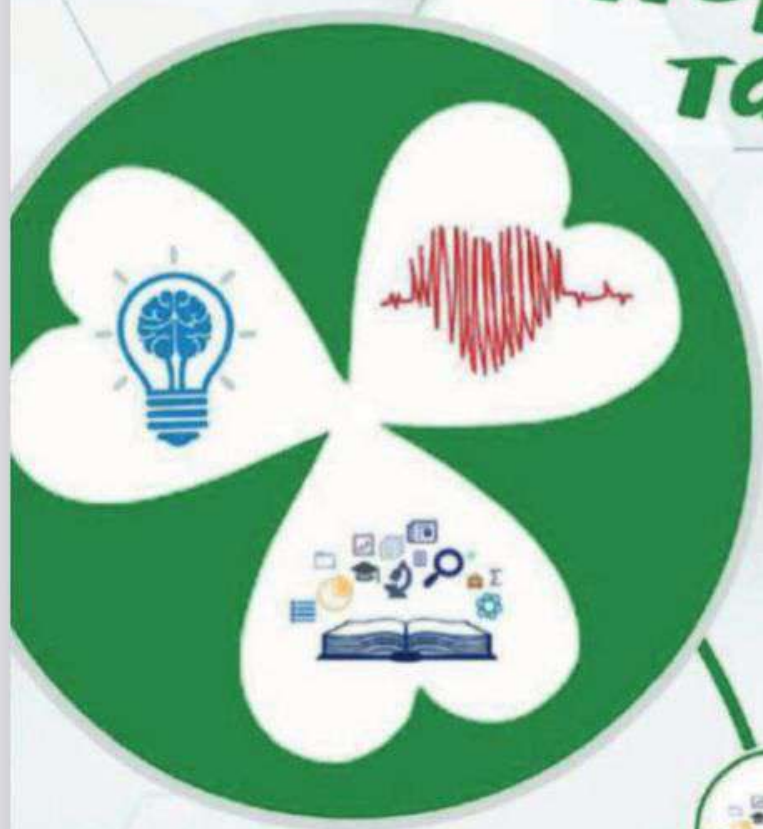

Наукові перспективи
Видавнича група

Перспективи та інновації науки

СЕРІЯ "ПЕДАГОГІКА"

СЕРІЯ "ПСИХОЛОГІЯ"

СЕРІЯ "МЕДИЦИНА"

№4(38)2024

Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського

Видавнича група «Наукові перспективи»

Луганський державний медичний університет

Громадська наукова організація «Система здорового довголіття в мегаполісі»

Громадська організація «Християнська академія педагогічних наук України»

Громадська організація «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з
духовно-морального виховання»

*за сприяння КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м.Києва",
Центру дієтології Наталії Калиновської*

«Перспективи та інновації науки»

(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)

Випуск № 4(38) 2024

Київ – 2024

Ivan Horbachevsky Ternopil National Medical University

Publishing Group «Scientific Perspectives»

Luhansk State Medical University

Public scientific organization "System of healthy longevity in the metropolis"

Public organization "Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine"

**Public organization "All-Ukrainian Association of Teachers and Psychologists of
Spiritual and Moral Education"**

*with the assistance of the KNP "Clinical Hospital No. 15 of the Podilsky District of Kyiv",
Nutrition Center of Natalia Kalinovska*

"Prospects and innovations of science"

(Series "Pedagogy", Series "Psychology", Series "Medicine")

Issue № 4(38) 2024

Kiev - 2024

«Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»):
журнал. 2024. № 4(38) 2024. С.1490

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 27.09.2021
№ 1017 журналу присвоєно категорію "Б" із психології та педагогіки

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 27.04.2023
№ 491 журналу присвоєно категорію "Б" із медицини: спеціальність 222

Рекомендовано до видавництва Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів
наук з державного управління» (Рішення від 16.04.2024, № 7/4-24)

Журнал видається за підтримки КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м.Києва",
Центру дієтології Наталії Калиновської.

Журнал заснований з метою розвитку наукового потенціалу та реалізації
кращих традицій науки в Україні, за кордоном. Журнал висвітлює історію, теорію,
механізми формування та функціонування, а також інноваційні питання розвитку
медицини, психології, педагогіки та. Видання розраховано на науковців, викладачів, педагогіч-практиків, представників органів державної влади
та місцевого самоврядування, здобувачів вищої освіти, громадсько-політичних діячів.

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google Scholar.

Голова редакційної колегії:

**Жукова Ірина
Віталіївна**

кандидат наук з державного управління, доцент, Лауреат премії Президента
України для молодих вчених, Лауреат премії Верховної Ради України молодим
ученим, директор Видавничої групи «Наукові перспективи», директор
громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з
державного управління» (Київ, Україна)

Головний редактор: Чернуха Надія Миколаївна — доктор педагогічних наук, професор, професор
кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса
Шевченка (Київ, Україна).

Заступник головного редактора: Торяник Інна Іванівна - доктор медичних наук, старший науковий
співробітник, провідний науковий співробітник лабораторії вірусних інфекцій Державної установи «Інститут мікробіології та
імунології імені І.І. Мечникова Національної академії медичних наук України» (Харків, Україна);

Заступник головного редактора: Сіданіч Ірина Леонідівна — доктор педагогічних наук, професор, завідувач
кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО
«Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна);

Заступник головного редактора: Жуковський Василь Миколайович — доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри англійської мови Національного університету "Острозька академія" (Рівне, Україна).

Редакційна колегія:

1. Бабова Ірина Костянтинівна - доктор медичних наук, професор, професор кафедри дефектології та фізичної реабілітації, ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського" (Одеса, Україна)
2. Бабчук Олена Григорівна – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
3. Басов Іван Степанович — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
4. Балахтар Катерина Сергіївна - здобувач ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 653. Психологія, старший викладач кафедри іноземних мов в Національному університеті ім. О. О. Богомолца (Київ, Україна)
5. Бартезиш Ірина Олександрівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
6. Біляковська Ольга Орестівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка (м. Львів, Україна)
7. Вадюк Степан Нестерович - доктор медичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, член Національної академії педагогічних наук України, завідувач кафедри фізіології з основами біохімії та біобезпеки Тернопільського національного медичного університету імені І.Я.Горбачевського України (Тернопіль, Україна)
8. Вояк Вікторія Миколаївна - кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки Державного університету ім. Станіслава Станіца в Пелі (м. Пела, Польща)
9. Глозадзюк Сильвія — кандидат наук, Державна професійна вища школа ім. Якуба з Парадижу в Гожуві-Великопольському (Польща)
10. Головач Наталя Василівна — кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри управління персоналом та економіки праці Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)

ЗМІСТ

СЕРІЯ «ПЕДАГОГІКА»

Duka T.M.

The modern works of art for children as a means of realizing educational goals.....17

Lu Suo

Principles of development of musical and aesthetic culture of schoolchildren in the conditions of children's music school.....27

Stavytska I.V., Kutsenok N.M., Yamshynska N.V., Kriukova Ye.S.

Strategies for developing a research paper indexed in international scientific databases.....35

Акімова О.В., Сапогов М.В., Гапчук Я.А., Задворняк Л.С., Хрущак О.О.

Патріотичне виховання студентської молоді в освітньо-цифровому середовищі закладу вищої освіти.....45

Андрощук І.В., Андрощук І.П., Григорук П.М.

Методична підготовка майбутніх учителів у контексті сучасних вимог.....56

Баличева Н.В.

Сучасні проблеми профілактики шкільного травматизму.....67

Бережний Ю.М.

Засади формування громадянської компетентності в контексті комунікативної підготовки здобувачів вищої освіти: теоретична рефлексія.....75

Бестюк А.І.

Формування лідерських якостей під час підготовки офіцерів запасу на кафедрах військової підготовки закладів вищої освіти.....85

Бруяка А.В., Коваленко В.В., Мар'єнко М.В.

Досвід впровадження штучного інтелекту в процес викладання дисципліни «інформаційно-комунікаційні технології навчання, управління та підтримки науково-освітніх досліджень».....94

Велущак М.Я., Пилипенко Н.М., Черемних Г.І.

Інтерактивні методи навчання як засіб сприяння сталому розвитку вищої освіти України: оцінка практичних впливів.....108

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 4(38) 2024

Вінтоняк О.В.

*Нормативно-правове забезпечення діяльності педагогічних коледжів та училищ як вишів I-II ступенів акредитації: європейська візія 2002–2014 років.....*121

Волотовська Т.П.

*Використання штучного інтелекту у розвитку професійної мобільності учасників освітнього процесу.....*133

Глазкова І.Я.

*Організація розвивального середовища в педагогічній системі М. Монтессорі.....*145

Гончаренко А.М., Дятленко Н.М., Полякова О.В.

*Інтеграція цифрових технологій у навчальний процес в закладі вищої освіти: виклики та практичні аспекти.....*155

Гордій Н.М., Тютюнник О.С.

*Інноваційні методи викладання технічних дисциплін екологічного циклу....*168

Гриньова М.В.

*Здійснення педагогічної модерації реалізації учнівських партисипативних проєктів як педагогічна умова виховання лідерських якостей.....*176

Дика Н.М., Глазова О.П.

*Організація проєктної діяльності на уроках української мови в 7-8 класах в умовах змішаного навчання.....*187

Єфімова О.М., Жицька С.А., Бецько О.С., Браєвська А.І., Журавель В.В.

*Оптимізація процесу реалізації іншомовного фахово орієнтованого спілкування курсантів вищих військових навчальних закладів.....*197

Заболотній О.А., Шусть В.В.

*Переваги та застереження цифровізації освітнього процесу.....*211

Зубченко Л.В.

*Тай-Бо у процесі фізичної підготовки майбутніх правоохоронців.....*223

Іванюк Г.І.

*Ціннісні домінанти психолого-педагогічного супроводу особистісного та професійного розвитку майбутніх педагогів.....*234

Івахненко Є.І., Скоробогата М.В., Гармаш А.О.

*Психолого-педагогічні технології в організації освітнього процесу в сучасному політехнічному ЗВО.....*247

Ігнатенко Н.В.

*Трансформаційні процеси у теорії та методиці навчання історії в школі періоду незалежності України: історіографія проблеми.....*258

Іонова І.М., Іонов В.Є.

*Теорії управління соціальною роботою: аналітичний огляд.....*271

Канішевська Л.В., Лесик А.С.

*Педагогічні умови виховання соціальної зрілості старшокласників у позаурочній діяльності.....*281

Коврігіна Л.М.

*Формування методичної компетентності педагогічних працівників ЗЗСО в умовах інклюзивного середовища.....*289

Ковтанюк М.С.

*Критерії та показники сформованості фахової компетентності майбутніх учителів інформатики.....*299

Кондратенко Ю.І.

*Провідницька проєкція управління розвитком закладів освіти.....*310

Корінчак Л.М.

*Українська тіловиховна традиція в історичному ракурсі.....*317

Корягін В.М.

*Ефективність системи підготовки баскетболістів.....*330

Костенко Д.В.

*Філософські аспекти феномену життєстійкості.....*336

Кравченко Т.В.

*Синхронна комунікація як інструмент збагачення навчального процесу в галузі харчових технологій через платформу Moodle.....*350

Кривоніс Д.В.

*Формування здатності студентів до інноваційної діяльності у процесі викладання іноземних мов з використанням цифрових технологій.....*362

Крихітіна М.А., Конопкіна Л.І., Черкасова О.Г., Мироненко О.В., Ботвінікова Л.А., Губа Ю.В.

*Науково-практична конференція за безпосередньою участю лікарів-інтернів – інноваційна форма навчання в інтернатурі.....*374

Литвинська Т.Ю.

*Застосування онлайн-інструментів на заняттях з англійської мови у процесі формування лінгвосоціокультурної компетентності у майбутніх офіцерів Національної Гвардії України.....*383

Лігіченко О.Д.

*Формування самостійності дітей дошкільного віку у художньо-продуктивній діяльності.....*394

Марущак О.В., Сонечко О.С., Тургенєва А.О.

*Аналіз ролі вищої освіти України у формуванні поствоєнної національної ідентичності.....*406

Марюхна В.В.

*Формування дослідницької компетентності майбутніх викладачів закладів професійно-технічної освіти у процесі магістерської підготовки.....*418

Мишко С.А., Лізак К.М., Мишко А.В.

*Переклад у викладанні іноземних мов студентам немовних спеціальностей вищих навчальних закладів.....*429

Найдюк І.С.

*Роль вихователя в стимулюванні естетичного розвитку дітей дошкільного віку: підходи та методи.....*440

Нечепоренко К.О.

*Педагогічний супровід міжособистісної взаємодії учнів початкової школи як предмет наукового дослідження.....*451

Нищета В.А.

*Оптимальна дидактична комунікація як чинник формування учнів компетентних мовців.....*466

Новоселецька І.Е.

*Вплив творів музичного мистецтва на емоційний стан дітей старшого дошкільного віку: український досвід в умовах воєнного стану.....*477

Олянич В.В., Березан В.І., Погребняк М.Г.

*Роль освіти та підготовки в розвитку цифрової грамотності та підвищенні рівня цифрової інклюзії.....*490

Панасенко Е.А.

*Формування основ критичного мислення дітей старшого дошкільного віку: аналітичний огляд проблеми.....*503

Петренко О.В., Тупсєв Ю.В.

*Пошук шляхів вирішення проблем гендерної рівності та формування національної свідомості в освіті.....*514

Півень О.П., Поліщук В.В., Гордієнко О.І.

*Матеріально-технічне забезпечення занять фізичної культури з елементами гімнастики в школах України в 20-х роках ХХ ст.....*526

Пінчук О.П., Прокопенко А.А.

*Критерії та показники діагностування цифрової компетентності офіцерів військового управління в системі підвищення кваліфікації.....*536

Попова О.В.

*Формування інноваційного мислення учнів базової школи в процесі евристичного навчання... ..*559

Приймак А.Ю., Гончаренко О.С.

*Феномен здорового способу життя студентів: структура, критерії, показники та рівні... ..*571

Прокопів Л.М., Салига Н.М., Стинська В.В.

*Національно-патріотичне виховання студентської молоді засобами музейної педагогіки у закладах вищої освіти західної України... ..*581

Прокуда В.М., Баланенко І.Г., Кірман В.К., Чаус Г.Г.

*Актуальність впровадження освітньої програми "Сучасні цифрові технології" на курсах підвищення кваліфікації вчителів предмету технології... ..*593

Радіонова Л.О., Козирсва Н.В.

*Неоінституціоналізм як методологія аналізу трансформації сучасного університету... ..*604

Савчук О.П.

*Формування професійної компетентності майбутніх фахівців технологічної освіти: інноваційні підходи... ..*617

Савчук Н.І., Серман Л.І., Ницполь В.І.

*Проблеми та виклики закладів вищої освіти в умовах війни у процесі практичної підготовки студентів немовних спеціальностей... ..*630

Сафонова Н.В., Галуха Л.Ю., Нестеренко О.В.

*Модель управління кризовими ситуаціями у закладах вищої освіти України... ..*641

Семенова Л.С., Тимчий К.І., Лебідь О.С.

*Удосконалення викладання природничих наук та біології людини в умовах змішаної форми навчання... ..*656

Симоненко Н.О., Міхно С.В.

*Гейміфікація процесу навчання іноземної мови студентів медичних спеціальностей: теоретичні засади та практичні аспекти... ..*667

Соловей Ю.О., Бондар В.Г., Прокопенко Ю.Ю.

*Сюжетно-рольова гра як засіб виховання моральних якостей у дітей старшого дошкільного віку... ..*678

Степанюк С.І., Городинська І.В., Коваль В.Ю., Грабовський Ю.А. <i>Становлення "товариства сприяння фізичному розвитку дітей" в херсоні в кінці XIX – початку XX століття та його вплив на здоров'я підростаючого покоління в регіоні</i>	691
Сурков К.Ю., Книшук А.В., Сорокун С.В. <i>Інноваційні методи навчання при вивченні об'єктно орієнтованих мов програмування для майбутніх ІТ-фахівців</i>	704
Сухомлин Т.А., Запорожець Т.М., Сухомлин А.А., Павленко Г.П., Юдіна К.Є. <i>Перспективи використання основних концепцій фізіології в медичній освіті</i>	713
Теличко Н.В., Кончович К.Т., Бурих О.Р. <i>Лінгво-дидактичні та методичні засади використання квест-технологій у ситуаціях навчальної комунікації для формування культурознавчої компетентності майбутніх учителів іноземної мови</i>	721
Тимошенко Н.Є. <i>Використання інтерактивних методів навчання у викладацькій діяльності</i>	730
Тищенко О.І. <i>Психолого-педагогічні поняття громадянського виховання студентів</i>	741
Фельцан І.М. <i>Тенденції розвитку моделі ініомовної освіти у Швеції у контексті соціальних змін</i>	753
Філімонова Т.В. <i>Підготовка майбутніх вчителів початкової школи до організації групової навчальної діяльності і молодших школярів в умовах НУШ</i>	763
Чейпеш І.В., Маляр Л.В., Кухта В.В., Кухта М.І. <i>Екологічна складова ініомовної підготовки студентів закладів вищої освіти: зміст, мотивація впровадження, механізми реалізації</i>	775
Чепелюк А.В., Лівак П.Є., Євтушенко В.В. <i>Розвиток цифрових компетентностей у фахівців із фізичної культури і спорту: теорія та практика</i>	786
Чичук А.П., Кучай Т.П., Біда О.А. <i>Формування художньо-естетичних потреб майбутніх фахівців хореографічного мистецтва шляхом упровадження інноваційних технологій в освітній процес</i>	799

Шкіринець В.М., Дюжикова Т.М., Арсененко І.А. <i>Аналіз можливостей і методів інтеграції предметів природничого циклу (наприклад, біології, фізики, хімії, географії) у шкільну програму з метою покращення якості навчання...</i>	808
--	-----

Ярошенко О.М., Донець І.В., Пушкар Л.В. <i>Дослідження ефективності використання музичної терапії для зняття стресу, підтримки психічного здоров'я та реабілітації в умовах воєнного часу...</i>	821
--	-----

СЕРІЯ «ПСИХОЛОГІЯ»

Palamarchuk O.M., Vizniuk I.M., Gaba I.M., Dolynyny S.S. <i>Mobility of youth students in the system of volunteer institutions...</i>	832
---	-----

Беліченко Л.О. <i>Феноменологія іміджу особистості як категорії психології...</i>	840
---	-----

Бондаревич С.М. <i>Методичне обґрунтування навчальної дисципліни «Психологія екстремальної діяльності в морегосподарській галузі» у здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Психологія»...</i>	853
--	-----

Гоян І.М., Петранюк А.І., Толкунова І.В., Бігун Н.І., Губарєва Д.В. <i>Особливості життєстійкості та адаптивності особистості в складних життєвих обставинах...</i>	867
---	-----

Дьоміна Г.А. <i>Особливості зв'язків віку та специфіки симптомів РДУГ: аналіз досліджень...</i>	880
---	-----

Іванова Н.Г., Манько В.М. <i>Етапи особистісно-професійного розвитку фахівців правоохоронних органів...</i>	891
---	-----

Кернас А.В. <i>Формування програмних результатів навчання під час вивчення студентами-психологами освітньої компоненти «Психологія поведінки мас» у здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Психологія»...</i>	904
--	-----

Кончинська О.О. <i>Організація життєвого простору як шлях до самоактуалізації...</i>	915
--	-----

Крагельська М.В. <i>Аналіз теоретичних досліджень резильєнтності...</i>	926
---	-----

Лозовий І.В., Кузнецов О.І. <i>Мотиваційні чинники саморегуляції навчання курсантів...</i>	934
--	-----

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 4(38) 2024

Малиш В.

Формування програмних результатів навчання під час вивчення освітньої компоненти «методи корекції стресових станів» здобувачами вищої освіти за спеціальністю «Психологія»945

Мозгова Г.П.

Теоретичний аналіз зв'язків РДУГ із позитивними аспектами розвитку....955

Немерюк Ю.В.

Готовність фахівців до дистанційного формату корекційної роботи з дітьми, що мають мовленнєві порушення внаслідок ПТСР у воєнний час.....965

Нечігайло І.С.

Особливості проявів агресивності чоловіків та жінок у різних вікових групах: дослідження структурних компонентів.....977

Павловська Т.С., Коць М.О.

Зв'язок рівня тривожності із копінг-стратегіями учнів автошкіл.....992

Потапова Т.М., Фурдуй Ю.В., Кугук У.

Зв'язок високочастотних звуків з психоемоційним станом підлітків (14-16 років) з різними типами темпераменту.....1003

Розіна І.В.

Дослідження психоемоційного стану студентів в період професійного становлення за допомогою позитивної психотерапії.....1015

Севост'янов П.О., Клімушев В.В., Клімушева Г.С.

Вплив штучного інтелекту на сучасні психологічні дослідження: перспективи та можливості цифрової психології.....1025

Ситнік С.В.

Акцентуація характеру у структурі детермінант міжособистісних стосунків.....1037

Сторож О.В.

Соціально-психологічний аспект творчої діяльності особистості в умовах воєнного часу.....1050

Тептюк Ю.О.

Професійний психологічний відбір: цільовий, процесуальний і результативний аспекти.....1062

Тягур Л.М., Бергхауер-Олас Емьовке Ласлівна

Професійна мотивація майбутнього психолога під час війни.....1069

Ханяк К.В.

Психоемоційний стан працівників на робочому місці як індикатора рівня стресогенності умов праці.....1085

Чайка Р.М.

*Переклад та валідація шкали 'Профілі прийняття кар'єрних рішень' для української аудиторії.....*1098

Чайка Р.М.

*Переклад та валідація шкали "Складності прийняття кар'єрних рішень" для української аудиторії.....*1107

Чайка Р.М.

*Переклад та валідація шкали "Сприйняття здатності до працевлаштування" для української аудиторії.....*1115

СЕРІЯ «МЕДИЦИНА»

Адамчук Н.В., Охабська І.І., Корнієнко В.Г., Марущак М.І., Мялюк О.П.

*Імунограма у хворих на цукровий діабет та генітальний ендометріоз.....*1123

Бакалюк Т.Г., Макачук Н.Р., Стельмах Г.О., Василюк М.М.

*Клінічна ефективність застосування motomed-терапії в ранній реабілітації пацієнтів після інсульту.....*1133

Безшапочний С.Б., Бондаренко Р.В.

*Динаміка змін об'єктивних клінічних показників та стану мукоциліарної транспортної системи у пацієнтів з атрофічним ринитом.....*1142

Борисова І.С.

*Трудові рекомендації як частина комплексної реабілітації хворих та осіб з інвалідністю на туберкульоз.....*1154

Бугро В.І., Стрельченко О.Г.

*Генезис становлення та розвитку лікарняних кас як різновиду добровільного соціального страхування.....*1165

Буров А.М.

*Роль мікробіоти у розвитку хвороб, таких як алергії, аутоімунні захворювання та захворювання ЦНС.....*1179

Вовк Шульга С.О., Хміль С.В.

*Особливості ліпідного профілю у пацієнток з коморбідним перебігом лейоміоми матки та генітального ендометріозу.....*1191

Воронцова Т.О., Козловська Я.І., Левенець С.С., Горішний І.М., Дживак В.Г.

*Ризик переломів та зниження мінеральної щільності кісткової тканини серед дітей і підлітків з целиакією: аналіз даних клінічних досліджень.....*1202

Голубчиков М.В., Стрельченко О.Г.

*Вплив євроінтеграційних процесів на медичне соціальне страхування.....*1213

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 4(38) 2024

Грузєва Т.С., Стрельченко О.Г.

Міжнародний досвід впровадження ефективного медичного соціального страхування в Україні.....1225

Запорожан С.Й., Продан А.М.

Гемостазіологічні зміни в прогнозі рецидиву кровотечі у хворих на гастро-дуоденальні виразки.....1239

Качановський Я.В., Дзюбановський І.Я.

Морфометричний моніторинг периульцерозної зони при виразковій хворобі ускладненій кровотечею за різним клінічним перебігом.....1250

Квятковська Т.О.

Поширеність пальця мортон, асоційовані фактори ризику та успадкування.....1258

Кириченко О.В., Гребенюк Д.І., Ксенчин О.О., Гнатюк Ю.П., Собко В.С., Стойка В.І.

Доклінічна та клінічна безпечність фенібуту: огляд літератури.....1270

Клопоцька Н.Г., Грига М.В., Забігайло А.Ю.

Результати лікування пацієнтів з герпетичним кератитом та приєднанням бактеріальної мікрофлори.....1286

Козлова Ю.В., Козлов С.В., Маслак Г.С., Нетроніна О.В., Абраїмова О.Є.

Оцінка експресії MMP2 в структурах головного мозку щурів в динаміці посттравматичного періоду після впливу ударної повітряної хвилі.....1293

Костюк А.А., Денефіль О.В., Костюк О.А.

Стратегії спрямованого впливу на утворення біоплівки Streptococcus Mutans для запобігання карієсу зубів.....1303

Кучер С.В., Воронцова Т.О., Смачило І.В., Верещагіна Н.Я., Ганьбергер І.І., Горішний І.М.

Оцінка якості життя за допомогою опитувальника sf-36: аналіз літературних даних.....1313

Лисецький Б.Л., Зубова М.С., Олексієнко А.В.

Модернізація освітніх програм навчання медичних працівників для роботи з chat-gpt.....1325

Ляховський В.І., Пехньо В.В., Кравців М.І., Нємченко І.І., Ляховська Т.Ю., Люлька О.М.

Дотримання етичних принципів – основа відносин між медичними працівниками і пацієнтами.....1338

Мартинчук О.М., Герасимюк І.Є., Ільків О.П. <i>Кількісна характеристика перебудови кровоносного русла та паренхіми нирок при раптовій відміні дексаметазону після його тривалого введення у високих дозах.....</i>	1352
Нефьодова О.О., Грузд В.В. <i>Експериментальний аналіз комбінованого впливу хлориду кадмію з сукуцинатами цинку та заліза на морфогенез яєчка щура.....</i>	1363
Процюк О.В., Стрельченко О.Г. <i>Характеристика стратегічних напрямів адміністрування діяльністю лікарняних кас як основного елемента добровільного соціального страхування медичних працівників.....</i>	1376
Розумна А.В., Останіна Т.Г., Воронкова О.С., Лацинська С.А., Старішко О.М. <i>Особливості ліпідного профілю крові у вагітних з гестаційним діабетом.....</i>	1391
Соколенко М.О. <i>Визначення та оцінка рівня адаптаційного напруження організму хворих на Covid-19.....</i>	1402
Хоменко І.М., Скіпальський А.П. <i>Нікотин як фактор залежності та фактор ризику для здоров'я в контексті контролю над тютюном.....</i>	1411
Хухліна О.С., Хованець К.Р. <i>Асоціація контамінації helicobacter pylori та залізодефіцитної анемії у хворих на гастрит.....</i>	1424
Чайковська Т.В., Бурмей С.А., Бойко Н.В. <i>Історія розвитку медико-біологічних наук в Європі у XIX столітті.....</i>	1436
Чорна В.В., Зарічнюк М.Л., Король І.А., Липкань В.М., Рибінський М.В., Дубовий О.О. <i>Компартмент-синдром при вогнепальних ушкодженнях кінцівок.....</i>	1449
Шапринський В.О. <i>Індивідуалізована хірургічна тактика залежно від ефективності ендоскопічного гемостазу і тяжкості стану хворого за шкалою SAPS II при виразкових гастро-дуоденальних кровотечах.....</i>	1461
Якименко Р.О., Вовк О.Ю. <i>Індивідуальна анатомічна мінливість лицевого відділу голови людини зрілого віку.....</i>	1471
Стецев'ят В.Б., Воронич-Семченко Н.М. <i>Теоретичні основи підготовки фахівців з фізичної реабілітації: виклики сьогодення.....</i>	1482

Мартинчук О.М., Герасимюк І.Є., Ільків О.П. <i>Кількісна характеристика перебудови кровоносного русла та паренхіми нирок при раптовій відміні дексаметазону після його тривалого введення у високих дозах.....</i>	1352
Нефьодова О.О., Грузд В.В. <i>Експериментальний аналіз комбінованого впливу хлориду кадмію з сукуцинатами цинку та заліза на морфогенез яєчка щура.....</i>	1363
Процюк О.В., Стрельченко О.Г. <i>Характеристика стратегічних напрямів адміністрування діяльністю лікарняних кас як основного елемента добровільного соціального страхування медичних працівників.....</i>	1376
Розумна А.В., Останіна Т.Г., Воронкова О.С., Лацинська С.А., Старішко О.М. <i>Особливості ліпідного профілю крові у вагітних з гестаційним діабетом.....</i>	1391
Соколенко М.О. <i>Визначення та оцінка рівня адаптаційного напруження організму хворих на Covid-19.....</i>	1402
Хоменко І.М., Скіпальський А.П. <i>Нікотин як фактор залежності та фактор ризику для здоров'я в контексті контролю над тютюном.....</i>	1411
Хухліна О.С., Хованець К.Р. <i>Асоціація контамінації helicobacter pylori та залізодефіцитної анемії у хворих на гастрит.....</i>	1424
Чайковська Т.В., Бурмей С.А., Бойко Н.В. <i>Історія розвитку медико-біологічних наук в Європі у XIX столітті.....</i>	1436
Чорна В.В., Зарічнюк М.Л., Король І.А., Липкань В.М., Рибінський М.В., Дубовий О.О. <i>Компартмент-синдром при вогнепальних ушкодженнях кінцівок.....</i>	1449
Шапринський В.О. <i>Індивідуалізована хірургічна тактика залежно від ефективності ендоскопічного гемостазу і тяжкості стану хворого за шкалою SAPS II при виразкових гастро-дуоденальних кровотечах.....</i>	1461
Якименко Р.О., Вовк О.Ю. <i>Індивідуальна анатомічна мінливість лицевого відділу голови людини зрілого віку.....</i>	1471
Стецев'ят В.Б., Воронич-Семченко Н.М. <i>Теоретичні основи підготовки фахівців з фізичної реабілітації: виклики сьогодення.....</i>	1482

УДК 378.147(477)

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-4\(38\)-406-418](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2024-4(38)-406-418)

Марущак Олександр Вадимович, кандидат філософських наук, старший викладач, кафедра педагогіки та психології, педагогічний факультет, Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського, м. Миколаїв, <https://orcid.org/0000-0001-5670-9949>

Сонечко Ольга Сергіївна викладач кафедри психології, філософії та соціально-гуманітарних дисциплін, Навчально-науковий гуманітарний інститут, Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, м. Миколаїв, <https://orcid.org/0000-0002-1524-3772>

Тургенєва Анастасія Олександрівна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти, факультет дошкільної, спеціальної та соціальної освіти, Бердянський державний педагогічний університет, м. Запоріжжя, <https://orcid.org/0000-0002-7609-3085>

АНАЛІЗ РОЛІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ У ФОРМУВАННІ ПОСТВОЄННОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Анотація. В умовах повномасштабного вторгнення російської федерації вища освіта України потребує формування національної ідентичності серед української молоді. Оскільки війна впливає на свідомість молодого покоління, визначення чинників, що сприяють зміцненню національної свідомості здобувачів освіти, зумовлює актуальність теми дослідження. Тому метою статті є аналіз основних аспектів у вищій освіті в Україні, які сприяють збереженню та розвитку української ідентичності у здобувачів освіти. У дослідженні проаналізовано основні виклики, з котрими зіткнулася українська освіта внаслідок широкомасштабного вторгнення, серед яких: руйнування інфраструктури закладів вищої освіти, втрати людських ресурсів, скорочення фінансування освітнього процесу, еміграція українських здобувачів освіти та викладачів тощо. Визначено сутність поняття «національна ідентичність», встановлено її важливість для молоді. Зазначено, що у процесі формування національної ідентичності вона має вбирати у себе соціальні, економічні, політичні й культурні ознаки української єдності та репрезентувати національний простір, не заперечуючи права на відтворення інших ідентичностей. Особливу увагу слід приділити створенню спільного соціокультурного простору як горизонтальної солідарності суспільства, заснованої на домінуючій цінності національної ідентичності. Проаналізовано чинники, що впливають на створення цього простору та запропоновано засоби

для його ефективного формування у вищій школі, зокрема: поглиблення вивчення української історії та культури в освітньому процесі, створення національно-патріотичного освітнього середовища, залучення здобувачів освіти до відповідних заходів та волонтерської діяльності тощо. У висновках окреслено перспективи розвитку вищої освіти України у складних для держави умовах щодо формування національної ідентичності серед молоді.

Ключові слова: здобувачі освіти, заклади вищої освіти, перспективи вищої освіти, національно-патріотичне виховання, розвиток системи вищої освіти.

Marushchak Oleksandr Vadymovych PhD in Philosophy, Senior Lecturer, Department of Pedagogy and Psychology, Faculty of Pedagogy, V.O. Sukhomlynskyi Mykolaiv National University, Mykolaiv, <https://orcid.org/0000-0001-5670-9949>

Sonechko Olha Serhiivna, Lecturer, Department of Psychology, Philosophy, and Social-Humanitarian Disciplines, Institute of Humanities and Social Sciences, Admiral Makarov National University of Shipbuilding, Mykolaiv, <https://orcid.org/0000-0002-1524-3772>

Turgenieva Anastasiia Oleksandrivna PhD in Pedagogy, Associate Professor, Department of Social Work and Inclusive Education, Faculty of Preschool, Special, and Social Education, Berdyansk State Pedagogical University, Zaporizhzhia, <https://orcid.org/0000-0002-7609-3085>

ANALYSIS OF THE ROLE OF HIGHER EDUCATION OF UKRAINE IN THE FORMATION OF PERMANENT NATIONAL IDENTITY

Abstract. In the conditions of a full-scale invasion, higher education in Ukraine needs the formation of a national identity among Ukrainian youth. The relevance of the research topic is due to the fact that the identification process allows a better understanding of how this war affects their consciousness, as well as to identify factors that contribute to the strengthening of national consciousness. The purpose of the article is to analyze the importance of creating favorable conditions for the formation of the national identity of students of higher education. The main results analyze the main challenges faced by Ukrainian education as a result of the large-scale invasion. Among the main challenges, the destruction of the infrastructure of higher education institutions, the loss of human resources, the reduction of funding for the educational process, the emigration of Ukrainian students and teachers, etc., were identified. The essence of the concept of "national identity" is defined, its importance for young people is established. It is noted that the formation of national identity consists in the fact that it should absorb social, economic, political and cultural signs of Ukrainian unity and represent the national

space, without denying the right to reproduce other identities. Special attention should be paid to the creation of a common socio-cultural space as a horizontal solidarity of society, based on the dominant value of national identity. Factors affecting the creation were analyzed and means for effective formation in higher education were proposed. For example, deepening the study of Ukrainian history and culture in the educational process, creating a national-patriotic educational environment, involving students in relevant activities and volunteer activities, etc. The conclusions outline the prospects for the development of higher education in Ukraine, which contributes to the formation of national identity among young people, despite the difficult conditions for the state.

Keywords: education seekers, prospects of the higher education, national-patriotic education, development of the higher education system.

Постановка проблеми. В умовах повномасштабної війни російської федерації проти України дослідження процесів формування ідентичності та національної самосвідомості набуває особливої актуальності. Переконання у неминучості перемоги України у війні, осмислення та переоцінка історичних фактів і здобутків українського народу у сферах освіти, науки та культури є одними з чинників збереження та зміцнення цілісності держави. Саме заклади вищої освіти мають створювати всі можливості для розвитку національної ідентичності в освітньому середовищі та в країні загалом, готувати соціально активних випускників із високим рівнем обізнаності щодо історії Батьківщини та культури власного народу.

Відповідно, дослідження розвитку національної ідентичності у здобувачів вищої освіти України набуває особливого значення та спонукає створити сприятливе середовище для закріплення у них національних цінностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток вищої освіти в умовах сьогодення є складним та багатограним процесом, тож усе більше вчених різнобічно досліджують стан вищої освіти в Україні та її значення у формуванні національної ідентичності.

І. Лопушинський, О. Дурман та А. Чушак переконані в тому, що труднощі у сфері вищої освіти, спричинені війною, потребують першочергової уваги, і найбільшим викликом для системи освіти є створення безпечних умов для всіх учасників освітнього процесу [1].

Цю ж проблему досліджували В. Кремень, В. Луговий, П. Саух [2], М. Чернов, Л. Конопляник, Ю. Пришупа [3] та дійшли висновку, що перед вищою освітою в умовах воєнного стану та післявоєнної відбудови України постали такі виклики, як: загроза життю та здоров'ю здобувачів освіти та викладачів освітніх закладів, масові руйнування та пошкодження інфраструктури, вплив війни на контингент здобувачів освіти і склад науково-педагогічних працівників, загострення існуючих проблем, труднощі у проведенні досліджень та інновацій, обмеженість міжнародної співпраці тощо.

Ю. Вітренко, В. Ворона, М. Дебич здійснили аналіз показників сектору вищої освіти в Україні у 2005–2020 роках, що дало достатні підстави прогнозувати, що динаміка чисельності здобувачів освіти у 2022–2032 роках продовжить знижуватися (з 1,5 до 2,0 разів до 2032 року) [4].

С. Бойко виявила, що стрімкі зміни в сучасному глобалізованому світі та російсько-українська війна актуалізували та загострили проблеми формування національної ідентичності української молоді в усіх типових соціокультурних вимірах (мова, ментальність, світогляд, поведінкові норми та соціокультурні цінності) [5].

Становлення системи цінностей і переконань, які визначають ставлення здобувачів освіти до світу і суспільства, сприяє розвитку гордості за свій народ і країну, що є важливим для їх мотивації до навчання і професійного розвитку, як зазначають І. Горячок, І. Баранцова та Ю. Тараненко [6].

Т. Житомирська, В. Костинюк, О. Хміль, П. Андрусик аргументували твердження, що суспільство України зі складною структурою ідентичності є полікультурним [7]. Національна свідомість та ідентичність включають потреби, ціннісні орієнтації, інтереси, стереотипи, установки, почуття, настрої, традиції та звичаї членів спільноти, які проявляються в їх повсякденному житті та діяльності.

З огляду на нові виклики та загрози сьогодення пошук ефективних шляхів подолання кризових явищ в освітній галузі стає все більш актуальним на всіх рівнях управління та адміністрування системи освіти, як переконливо доводять Л. Оршанський, І. Нищак, М. Ярослав та М. Юрків [8].

Здебільшого науковці рідко наголошували на ролі вищої освіти у відбудові України, особливо у формуванні національної ідентичності як орієнтирів суспільного розвитку. Тому на меті маємо інтегрувати існуючі дослідження та визначити більш комплексну систему формування національної ідентичності серед здобувачів вищої освіти.

Мета статті – дослідження основних аспектів у вищій освіти в Україні, що сприяють збереженню та розвитку української ідентичності у здобувачів освіти після періоду політичних та соціальних трансформацій.

Виклад основного матеріалу. Формування національної ідентичності здобувачів вищої освіти в сучасних умовах глобалізації, мультикультурних впливів та особливо російсько-української війни набуває особливого значення. У процесі аналізу сучасного стану вищої освіти виділено такі найважливіші трансформації, що відбулися під час пандемії та повномасштабної російсько-української війни:

- діджиталізація освітнього сектору;
- фізичне переміщення деяких університетів із зон конфлікту;
- диверсифікація закладів;
- збільшення участі приватного сектору;
- зміни в режимах навчання (онлайн, офлайн);
- зменшення інтернаціоналізації [9].

Сектор вищої освіти є унікальним з точки зору необхідності та складності визначення критеріїв і стандартів якості. Складність визначення індикаторів якості для системи вищої освіти пов'язана зі складністю численних аспектів, що беруть участь у цьому процесі. Відповідно, фундаментальна місія вищої освіти полягає в тому, щоб сприяти просвіті, науковим дослідженням і розвитку активних громадян та професійної робочої сили в суспільстві.

Як зазначає С. Бойко, відбувається розмивання усталених культурних кордонів, що полегшує молодим людям комунікацію, визначення свого місця в соціокультурному просторі та життєвий вибір. Водночас крос-культурні взаємодії та зміна ціннісних орієнтацій створюють зони напруженості та конфліктів. Тому не дивно, що сучасні дослідники вказують на кризу національної та національно-культурної ідентичності як на рівні окремої людини, так і на рівні соціальної групи чи суспільства загалом [5].

В українському медіапросторі з'явилась інформація про новий російський підручник з історії для здобувачів освіти на тимчасово окупованій території України. Загальновідомо, що окупанти використовують систему освіти в пропагандистських цілях, а також прагнуть позбавити дітей на тимчасово окупованих територіях української ідентичності та мілітаризувати їх. Українські здобувачі освіти з території тимчасово окупованого Криму, Донбасу(частини) перебувають під цим згубним впливом уже десятий навчальний рік, а здобувачі освіти із тимчасово окупованих територій Запорізької та Херсонської областей – два роки [10].

Тому роль національної ідентичності надзвичайно зросла на сучасному етапі розвитку української держави, коли Україна бореться за своє існування проти російської воєнної агресії. При цьому формування національної ідентичності має певні особливості у різних країнах. На відміну від етнічної, національна ідентичність ґрунтується на свідомому виборі та залежності від раціональних чинників – сприйнятті історичної, громадянської чи політичної цінності суб'єкта ідентифікації (індивіда, етнічної групи чи нації) [1].

Відповідно до вищезазначеного, формування національної ідентичності серед здобувачів вищої освіти є одним із першочергових. Т. Житомирська, В. Костинюк, О. Хміль та П. Андрусик визначили, що національна ідентичність – це почуття приналежності до певної нації. Вона включає історичні, культурні, мовні та інші спільні риси, які об'єднують народ. У сучасному світі, де кордони розмиваються через глобалізацію та інші фактори, зміцнення національної ідентичності є особливо важливим [7, с. 160].

Національна ідентичність, за визначенням С. Бойко, вважається загальною, природною і найбільш стабільною підставою соціальності [5, с. 18].

Як зазначають І. Горячок І. Баранцова, Ю. Тараненко, це одна з форм соціальної ідентичності, в її вивченні особливу увагу дослідники приділяють проблемам культурної, соціальної та колективної пам'яті, дослідженню рольових конфліктів, міжгрупових відносин, базових цінностей, адаптаційних стратегій, а також процесів, пов'язаних із соціальними змінами [6, с. 31]. Усе

це є необхідністю для збереження національної культурної самобутності та незалежності.

Суспільство змушене конструювати та реконструювати свою особисту, професійну та сімейну ідентичність відповідно до мінливого внутрішнього та зовнішнього світогляду. Втрата ідентичності не є виключно віковою характеристикою, вона може статися у будь-який момент життя через різні обставини. Це поняття дещо відрізняється від кризи ідентичності, яка визначається як неминучий переломний момент, характерний для підліткового віку.

Ідентичність визначається як переживання та усвідомлення індивідом певного аспекту свого «Я», самототожності, цілісності й неподільності в просторі та сталості у часі. Зазвичай розглядають ідентичність як структуру, що виникає в дитинстві у результаті інтеграції власного образу «Я».

Досягнення ідентичності тягне за собою відчуття сенсу і мети власного життя та впевненість у зовнішньому визнанні. Аналіз наукового матеріалу з філософії, соціології та психології свідчить, що проблема формування національно-культурної ідентичності вивчається науковцями (філософами, соціологами та психологами) з точки зору національної ідентичності, українського соціокультурного розвитку, міжкультурної взаємодії в суспільстві, культурної ідентичності та національної самосвідомості. Можна помітити, що найчастіше її вивчають з точки зору різних явищ.

Важливими чинниками, що впливають на процес формування національної ідентичності юної особистості, є, з одного боку, процес глобалізації, з іншого – прагнення зберегти свою автентичність, відчуття відірваності значної частини населення від національної землі та орієнтація на радянські чи західні цінності та моделі поведінки, кризовий стан українського суспільства, невизначеність щодо національної ідеології, відсутність реформ і позитивних змін.

Важливо розглянути основні елементи існування національної ідентичності, які взаємопов'язані із системою освіти (рис. 1):

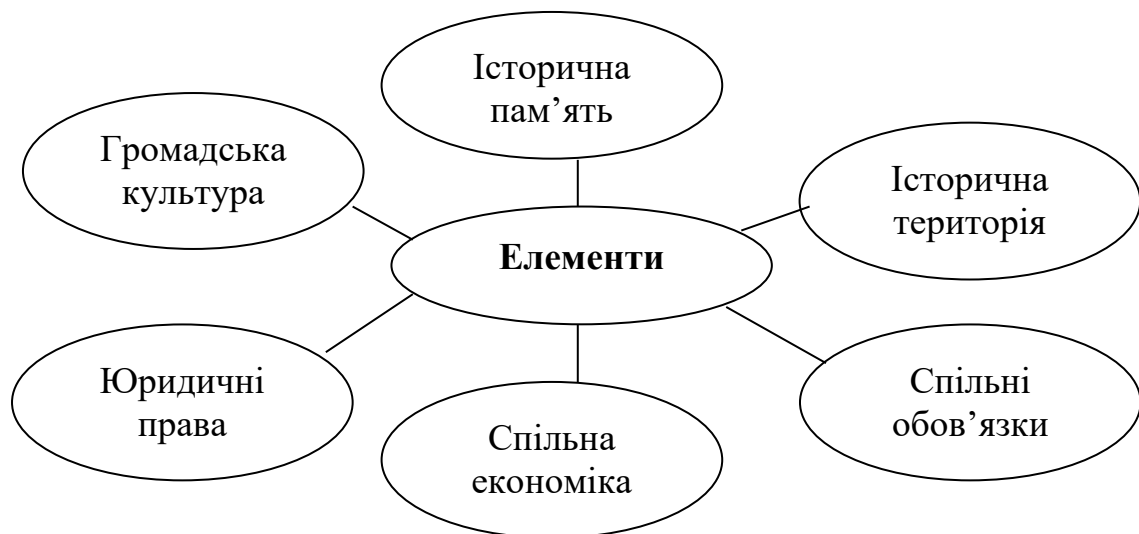

Рис. 1 Основні елементи національної ідентичності
Джерело: складено авторами на основі власних розробок

Сила етнічної свідомості, яка свідчить про ступінь самоповаги та самооцінки, завжди була перешкодою на шляху до єдності української нації. Ці почуття тісно пов'язані з національною гідністю. Національна гідність – це внутрішнє переживання цінності, важливості та самобутності власної країни в спільноті різних народів.

Наукові дослідження показують, що молодь сучасної України вважає, що для відродження та процвітання України необхідно будувати державу, засновану на таких принципах, як рівні можливості, соціальна справедливість, верховенство права, національні ідеали та збереження українських культурних традицій. Іншими словами, молоде покоління визнає важливість національного культурного феномену, що ґрунтується на сучасному розумінні культурної спадщини.

Національно-культурні цінності є вічними і постійно збагачуються та доповнюються новими аспектами художнього змісту. Часо-історична дистанція дає можливість зрозуміти та інтерпретувати культурні цінності минулого, а також глибше зазирнути та зрозуміти складні питання національної культури сьогодні. Це допомагає поповнювати знання про власну культуру, прищеплювати вміння правильно розпізнавати культурні цінності, розвивати почуття національної гідності та патріотизму, ставати активними суб'єктами культурного середовища, здійснювати особистісну інтерпретацію, збереження та поширення народних традицій і національних культурних цінностей.

Формування національно-культурної ідентичності у вищій освіті має ґрунтуватися на історичній правді, національній пам'яті, ідеалах, гідності, самосвідомості, патріотизмі та інших чинниках. Відповідно, основними аспектами національної ідентичності здобувачів освіти є мова та література, релігія, знання історії та культури своєї держави, соціальні цінності, самоідентифікація, громадські та політичні права, територіальна приналежність (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика аспектів національної ідентичності здобувачів освіти

Поняття	Характеристика
Мова та література	Використання національних мов та писемності, щоб зберегти та розвивати літературну спадщину
Релігія	Релігійні переконання, участь у національних релігійних обрядах та святкуваннях
Культура та історія	Знання історії, традицій, обрядів, мистецтва, музики, танців, кухні та інших культурних аспектів народу
Соціальні цінності	Загальні цінності, важливі для народу, такі як сім'я, гостинність і справедливість
Самоідентифікація	Відчуття власної національної ідентичності та гордість за свою культуру та походження
Громадські та політичні права	Участь у політичному житті держави, збереження та захист прав і свобод громадян, включаючи права меншин та інших груп
Територіальна приналежність	Відчуття справжньої приналежності до певної території, регіону чи держави та повага до її символів, пам'яток тощо

Джерело: складено авторами на основі власних розробок

На думку авторів, вищезазначені аспекти обов'язково повинні бути включені в освітній процес.

Згідно з опитуванням експертів І. Горячок І. Баранцова, Ю. Тараненко, 49% здобувачів закладів вищої освіти вважають національну ідентичність дуже важливою, а 18% – важливою. Отже, молодь в Україні визнає ключову роль національної ідентичності для свого особистого та професійного розвитку [6, с. 33]. Безсумнівно, що молодь повинна розуміти історію, культуру і традиції України та усвідомлювати свою участь у захисті національних інтересів України.

Усі освітні заклади відіграють важливу роль у передачі знань про культуру, історію, мову та соціальні цінності своєї держави, а також у формуванні почуття національної приналежності [11]. Щоби вища освіта насправді могла впливати на успішне формування ідентичності серед молоді, важливо зробити такі кроки:

- Навчальна програма має обов'язково включати вивчення історії, літератури, мови, традицій і культури власної країни, що допомагає здобувачам вищої освіти зрозуміти свою національну спадщину та розвинути гордість за свою державу;

- Патріотичне виховання у закладах вищої освіти повинно включати організацію урочистостей та заходів із використанням національних символів (прапор, герб, гімн) і розповідями про національних героїв та інших видатних людей країни;

- Міжкультурна освіта: освітні програми повинні бути насичені технологіями, що в цікавій формі вчать розумінню та повазі до інших культур і, відповідно, сприяють розвитку толерантності та взаєморозуміння між народами;

- Вивчення мови є не менш важливим завданням, що формує національну ідентичність серед інших. Захист мови як елементу національної спадщини та її викладання в закладі вищої освіти може зміцнити зв'язок між народом і власною культурою;

- Міжнародні освітні обміни, участь у міжнародних програмах та стажуваннях можуть допомогти розширити світогляд здобувачів освіти і дати їм краще розуміння своєї національної ідентичності;

- Інтеграція з іншими дисциплінами, як-от історія, політологія, мистецтво, література та соціологія, комплексно формує цілісну картину про державу, етапи виборювання та здобуття незалежності та її розвитку.

Основними напрямками діяльності закладів вищої освіти у період післявоєнної відбудови мають стати генерування інновацій та технологій, створення нових знань та розвиток людського капіталу. Весь потенціал вищої освіти має бути використаний як рушійна сила для створення робочих місць, економічного зростання та соціальної згуртованості, а також для інтеграції в європейський освітній, дослідницький сектор та для розвитку міжнародного партнерства, формуючи національну ідентичність молоді.

Поствоєнна національна ідентичність – це складний процес формування нового сприйняття себе та власної культурно-історичної спадщини після закінчення війни або конфлікту [2]. До її ключових аспектів насамперед належить відновлення культурної спадщини (збереження культурних та історичних пам'яток, мистецьких традицій і національних символів, пошкоджених під час війни).

Наступним ключовим аспектом є підтримка ідеї національної єдності та формування гордості за національну культуру й ідентичність з боку уряду, організацій громадянського суспільства та освітніх установ.

Важливу роль у формуванні громадянськості в період післявоєнної відбудови має відігравати система вищої освіти. Громадянськість означає володіння молодими людьми низкою певних якостей, властивостей і рис, як-от:

- патріотизм;
- орієнтація на гуманістичну ідеологію;
- політична, правова і моральна культура;
- порядність, соціальна справедливість і відповідальність;
- готовність до праці;
- соціальне і професійне самовизначення;
- культура міжнаціонального спілкування [12].

На думку авторів, для подолання труднощів необхідно проводити системну роботу з формування національної ідентичності здобувачів вищої освіти, яка може здійснюватися в освітніх закладах і повинна включати такі заходи, як:

- надання здобувачам освіти постійного доступу до отримання знань про українську мову, її історію та культуру;
- участь молоді у громадській діяльності, що сприяє зміцненню національної єдності та формує свідомість;
- просування позитивного іміджу України як демократичної, толерантної країни.

Ці аспекти допоможуть відновити і зміцнити національну ідентичність після складних періодів воєнного конфлікту і криз та сприятимуть формуванню стійкого й згуртованого українського суспільства.

Зміни змісту освіти у вищій освіті України характеризуються низкою позитивних, а іноді й суперечливих процесів – демократизацією, глобалізацією, регіоналізацією, поляризацією, маргіналізацією та фрагментацією, які впливають на розвиток вищої освіти і потребують швидкого та адекватного реагування.

Реалізація державної політики у сфері стратегій національної ідентичності та пов'язаного з ними національного планування має забезпечуватися державницькою освітою, зокрема у поствоєнний час. Українська мова має бути основною мовою освіти, українська історія має повноцінно викладатися в закладах освіти, й, що найважливіше, має існувати чітке поняття національної

ідентичності як нації загалом. Для того щоб усе це розвивати, державні витрати у гуманітарній сфері не повинні скорочуватися, а мають бути сконцентровані на ключових національних проєктах у короткостроковій перспективі. Звичайно, загальнодержавна концепція національної ідентичності не може бути нав'язана громадянському суспільству, але вона має бути основою для реалізації державної політики загалом та діяльності окремих органів державної влади і окремих державних організацій зокрема. Така концепція має застосовуватися завжди і за будь-яких обставин усіма представниками держави у публічному просторі.

Висновки. Збереження та зміцнення цілісності держави, розвиток громадянських зв'язків та розбудова громадянського суспільства є одними з фундаментальних інтересів України. Пошук і збереження власного коріння зараз є актуальним для усіх націй і народів, зокрема й українців. У цьому відіграють важливу роль заклади вищої освіти. Заклади вагомо впливають на національну ідентичність здобувачів освіти та повинні це здійснювати й надалі. Національна ідентичність сприяє вихованню гордості за свою націю та свою державу і є важливим мотиватором для навчання та професійного розвитку молодого покоління. Водночас національна ідентичність допомагає здобувачам вищої освіти зрозуміти свою роль у розвитку суспільства та брати активну участь у громадському житті.

Подальші перспективи дослідження можуть бути пов'язані з аналізом формування національної ідентичності в зарубіжних країнах, з визначенням їх особливостей та недоліків.

Література:

1. Лопушинський І., Дурман О., Чушак А. Особливості функціонування системи вищої освіти України в умовах воєнного стану. *Вісник Херсонського національного технічного університету*. 2022. № 3 (82). С. 145-152. https://journals.kntu.kherson.ua/index.php/visnyk_kntu/article/view/84
2. Кремень В. Г., Луговий В. І., Саух П. Ю. Вища освіта України в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення: виклики і відповіді. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2023. № 5(2). С. 1-5. <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/416>
3. Чернов М. М., Конопляник Л. М., Пришупа Ю. Ю. Педагогічна вища освіта України 2022-2026 рр.: вектори розвитку. *Академічні візії*. 2023. Вип. 15. <https://academy-vision.org/index.php/av/article/download/110/102>
4. Вітренко Ю. М., Ворона В. О., Дебич М. А. Сфера вищої освіти як складова плану відновлення України. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2022. № 4 (2). С. 1-7. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4211>
5. Бойко С. Формування національної ідентичності української молоді в умовах російсько-української війни. *Українознавчий альманах*. 2022. Вип. 30. С. 17-22. <https://ukralmanac.univ.kiev.ua/index.php/ua/article/download/448/434>
6. Горячок І., Баранцова І., Тараненко Ю. Формування національної ідентичності здобувачів вищої освіти в умовах сьогодення. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія: Педагогіка. Психологія*. 2023. № 4. С. 29-35. <https://journals.academ.vinnica.ua/index.php/ped-psyh/article/view/96>

7. Житомирська Т. М., Костинюк В. С., Хміль О. О., Андрусик П. П. Формування національної свідомості здобувачів вищої світи. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 65 (1). С. 159-163. http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/65/part_1/33.pdf
8. Оршанський Л., Нищак І., Ярослав М., Юрків М. Вища освіта України в умовах воєнного стану: виклики та шляхи подолання. *Молодь і ринок*. 2024. № 1 (221). С. 29-35. https://www.researchgate.net/publication/378792841_VISA_OSVITA_UKRAINI_V_UMOVA_H_VOENNOGO_STANU_VIKLIKI_TA_SLANI_PODOLANNA
9. Дудинська А. Т., Дудинський Т. Т., Вакерич М. М., Сойма А. Д. Еволюція змісту освіти у вищій школі України в умовах глобальних викликів сьогодення. *Академічні візії*. 2023. Вип. 19. https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/54320/1/document_.pdf
10. Шулікін Д. Освіта в окупації. Злочин проти української ідентичності [Електронний ресурс]. *Світ*. 2023. <http://surl.li/samwt>
11. Кремень В. Г. Університетська мережа в Україні: необхідність модернізації: За результатами наукової доповіді на засіданні Стратегічної сесії керівників закладів вищої освіти, 2 березня 2023 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2023. Т. 5, № 1. С. 1-4. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5106>
12. Калічева Г., Бульвінська О. Роль вищої освіти в розвитку цінностей об'єднаної Європи під час повоєнного відновлення України. *Проблеми освіти*. 2023. Вип. 2 (99). С. 24-43. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/47820/1/O_Bulvinska_PO_2_2023_Bibl.pdf

References:

1. Lopushynskyi, I., Durman, O., Chushak, A. (2022). Osoblyvosti funktsionuvannya systemy vyshchoyi osvity Ukrayiny v umovakh voyennoho stanu [Peculiarities of functioning of the system of higher education of Ukraine in the conditions of martial law]. *Visnyk Khersonskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu – Bulletin of the Kherson National Technical University*, 3 (82), 145-152 [in Ukrainian].
2. Kremen, V. G. (2023). Universytetska merezha v Ukrayini: neobkhdnist modernizatsiyi: Za rezultatamy naukovoyi dopovidi na zasidanni Stratehichnoyi sesiyyi kerivnykiv zakladiv vyshchoyi osvity [University network in Ukraine: the need for modernization: According to the results of the scientific report at the meeting of the Strategic Session of the Heads of Higher Education Institutions]. *Visnyk Natsional'noyi akademiyi pedahohichnykh nauk Ukrayiny – Bulletin of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine*, 5 (1), 1-4 [in Ukrainian].
3. Chernov, M. M., Konoplianyk, L. M., Pryshupa, Yu. Yu. (2023). Pedahohichna vyshcha osvita Ukrayiny 2022-2026 rr.: vektory rozvytku [Pedagogical higher education of Ukraine 2022-2026: vectors of development]. *Akademichni viziyyi – Academic visions*, 15 [in Ukrainian].
4. Vitrenko, Yu. M., Vorona, V. O., Debych, M. A. (2022). Sfera vyshchoyi osvity yak skladova planu vidnovlennya Ukrayiny [The sphere of higher education as a component of the recovery plan of Ukraine]. *Visnyk Natsional'noyi akademiyi pedahohichnykh nauk Ukrayiny – Bulletin of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine*, 4 (2), 1-7 [in Ukrainian].
5. Boyko, S. (2022). Formuvannya natsionalnoyi identychnosti ukrayinskoyi molodi v umovakh rosiysko-ukrayinskoyi viyny [The formation of the national identity of Ukrainian youth in the conditions of the Russian-Ukrainian war]. *Ukrayinoznavchyy almanakh – Ukrainian Studies Almanac*, 30, 17-22 [in Ukrainian].
6. Goryachok, I., Barantsova, I., Taranenko, Yu. (2023). Formuvannya natsionalnoyi identychnosti zdobuvachiv vyshchoyi osvity v umovakh sohodennya [Formation of the national identity of higher education students in today's conditions]. *Naukovyy visnyk Vinnytskoyi akademiyi bezperervnoyi osvity – Scientific Bulletin of the Vinnytsia Academy of Continuing Education*, 4, 29-35 [in Ukrainian].

7. Zhytomyrska, T. M., Kostynyuk, V. S., Khmil, O. O., Andrusyk, P. P. (2023). Formuvannya natsionalnoyi svidomosti zdobuvachiv vyshchoyi svity [The formation of the national consciousness of the achievers of the higher world]. *Innovatsiyna pedahohika – Innovative pedagogy*, 65 (1), 159-163 [in Ukrainian].

8. Orshansky, L., Nyshchak, I., Yaroslav, M., Yurkiv, M. (2024). Vyshcha osvita Ukrayiny v umovakh voyennoho stanu: vyklyky ta shlyakhy podolannya [Higher education of Ukraine under martial law: challenges and ways to overcome them]. *Molod i rynok – Youth and the market*, 1 (221), 29-35 [in Ukrainian].

9. Dudynska, A. T., Dudynskyi, T. T., Vakerych, M. M., Soyma, A. D. (2023). Evolyutsiya zmistu osvity u vyshchiiy shkoli Ukrayiny v umovakh hlobalnykh vyklykiv sohodennya [The evolution of the content of education in higher education in Ukraine under the conditions of today's global challenges]. *Akademichni viziyy – Academic visions*, 19 [in Ukrainian].

10. Shulikin, D. (2023). Osvita v okupatsiyi. Zlochyn proty ukrayinskoyi identychnosti [Education in occupation. Crime against Ukrainian identity]. *Svit – World* [in Ukrainian].

11. Kremen, V. G., Lugovoi, V. I., Saukh, P. Yu. (2023). Vyshcha osvita Ukrayiny v umovakh voyennoho stanu ta pislyavoyennoho vidnovlennya: vyklyky i vidpovidi [Higher education of Ukraine in the conditions of martial law and post-war recovery: challenges and answers]. *Visnyk Natsionalnoyi akademiyi pedahohichnykh nauk Ukrayiny – Bulletin of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine*, 5(2), 1-5 [in Ukrainian].

12. Kalicheva, G., Bulvinska, O. (2023). Rol vyshchoyi osvity v rozvytku tsinnostey obyednanoyi Yevropy pid chas povoyennoho vidnovlennya Ukrayiny [The role of higher education in the development of the values of a united Europe during the post-war reconstruction of Ukraine]. *Problemy osvity – Problems of education*, 2 (99), 24-43[in Ukrainian].

Журнал

«Перспективи та інновації науки»

(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)

Випуск № 4(38) 2024

Видавець:

Громадська наукова організація «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління» Свідоцтво
серія ДК №4957 від 18.08.2015 р., Андріївський узвіз, буд. 11, оф 68, м. Київ, 04070.